

ELS CENTRES D'ESTUDIS LOCALS: PRESENT I FUTUR

Un Centre o Institut d'Estudis és una entitat on els seus membres participen voluntàriament de múltiples accions per desenvolupar tant la tasca de recerca particular com d'equip així com també per canalitzar la vida de grup intel·lectual entorn de l'organització de diversos cicles de conferències, de simposis, de debats, etc. que els són comuns. Tot aquest àmbit d'actuació, sovint, queda plasmat en publicacions de caire territorial de la zona en què estan ubicats.

La vida d'un Institut d'Estudis passa per la dedicació, el saber fer i l'empenta que hi aporten els seus membres, ajudat, òbviament, per un suport institucional, malauradament poc articulat i summament dispers. La dedicació és el gran cavall de batalla d'aquestes entitats sense ànim de lucre. I ho és perquè, en la llarga nit fosca de moments històrics passats, la societat civil va quedar desballestada, sense l'alè necessari per sobreposar-se a un dirigisme caduc, estèril i inequívocament partidista. Per sort, però, el relleu en aquestes entitats s'ha produït sense escarafalls ostensibles, compartint il·lusions i anhels, tant per part de la vella generació quasi-militant que havia aguantat la torxa de l'estimació i el respecte al país mitjançant unes publicacions regulars en el temps i en l'espai com per part de les joves generacions que amb renovats impulsos han vehiculat un treball més constant, molt més diversificat i, conseqüentment, força més productiu. A aquesta premissa ressenyada, s'hi ha sumat també la del saber fer, entenent-ho

com que bona part de la nova fornada d'universitaris han entrat a formar part d'aquell vell i renovat rengle, i han entès, i alhora s'hi han involucrat, que una via de treball i de publicació ha passat, passa i presumiblement passarà per aquestes entitats, a les quals volgudament s'han incorporat. Com a conseqüència d'aquest nou treball en equip, sovint interdisciplinari i arrelat en el medi, l'empenta dels seus components efectius ha passat per davant, en força més ocasions del que pot aparentar, dels mateixos cenacles universitaris, algunes vegades tancats i encerclats en un domini parcialíssim de la disciplina científica particular.

Però pecariem d'optimistes si tot ho veiéssim com una corrua d'encerts, com un jardí on les flors i violes predominen per sobre de les males herbes. És un jardí on també regnen una certa improvisació, una voluntat de ser poc reconeguts i el dilema permanent que tenen aquests Instituts a causa de l'escassetat de medis materials i humans d'infraestructura de què disposen. Fruit d'un voluntarisme, generalment poc agraït, els Centres d'Estudis han passat per situacions paradoxals. Mentre són reconeguts arreu com uns dels grans impulsors i dinamitzadors de la nova producció de recerca del país, encara cal constatar lleugeres o fortes mancances estructurals, segons l'òptica des d'on es miri. Sovint, alguna que altra publicació poc treballada, de disseny massa localista o de recerques presumiblement no exprimides del tot, ha fet dir als possibles detractors que aquests centres són, només, un complement d'altres instàncies de més alt prestigi. I van equivocats, perquè, ¿qui és el primer que es veu en cor de tirar la primera pedra tot dient que la recerca que es realitza en altres institucions, d'un àmbit territorial més ampli i acadèmic, d'abast nacional, té la patent de la perfecció,

de la veritat, de la concreció global, quan tots sabem ben bé que algunes de les altisonants publicacions que van amb la careta d'un títol ampli no són més que un fragment de treball, parcial, de la Catalunya global, oblidant, de forma flagrant i descarada, realitats treballades per la visió particularitzada? ¿Què més vol esperar-se de Centres on la manca de recursos econòmics i d'infraestructura implica que el potencial humà passi hores i hores cavil·lant, en les seves reunions, per poder sortir al carrer de forma digna i seriosa? I és aquí on les administracions catalanes han incidit poc. La de la Generalitat, encaixonada dintre d'un mostrador estret, anomenat Servei d'Arxius, s'ha limitat a repartir els migrats recursos de què disposa per a una subsistència rutinària, sense adonar-se de l'immens aglutinador humà, de cohesió, que impliquen uns Instituts d'Estudis forts per a un país, en clara projecció de futur, on la via d'aquestes entitats s'ha de projectar per fer-se més presents del que avui en dia ho són en la vida local i comarcal, si no volem caure en un localisme folklòric i testimonial. I on sovint, les seves publicacions hauran d'ultrapassar l'àmbit genèric de la recerca específica per entrar, amb la força dels fets i de la raó, en l'estudi científic de temes de present que afecten el *rôle* efectiu d'una comunitat que espera, segons el seu nivell i predisposició, tant una recerca concreta com una situació de present i/o de futur. Aquesta serà, per a aquells que encara no l'han començada, un dels reptes del demà. D'aquesta forma, els Centres d'Estudis seran l'exponent d'una societat totalment vertebrada. Cal caminar-hi, doncs, pausadament, però sense concessions. El futur és a l'abast.

ANTONI GAVALDÀ

Biblioteca del Centre de Lectura de Reus,
al principi de segle.

TAULA RODONA

A. Gavalda: Els representants d'Instituts d'Estudis diversos ens hem reunit per tal d'exposar l'estat de la qüestió dels Centres d'Estudis. El punt de partida seria la concepció que tenim d'un Institut o Centre d'Estudis i què pensem de la variabilitat ideològica i conceptual que, actualment, pateixen aquests.

X. Garcia: El Centre d'Estudis es troba més lligat a la difusió, mentre que l'Institut d'Estudis, potser, ho està més a la investigació. Encara que aquest fet podria ser circumstancial o anecdòtic.

J. Santesmases: Un Centre d'Estudis ha de ser concebut com una institució potenciadora dels estudis a nivell local o comarcal segons l'àmbit geogràfic en què es mou. Sobretot ha de potenciar la recerca i l'ha de difondre mitjançant publicacions, conferències, jornades, congressos, etc.

X. Pedrals: Estic totalment d'acord amb la idea de Santesmases. En el nostre cas, quan vam crear els estatuts —ja fa molts anys—, hi havien tres punts claus a l'hora de definir el que volíem que fos el Centre d'Estudis (el nostre Centre d'Estudis va néixer com una de les conclusions del Congrés de Cultura Catalana): recollir dades, fomentar els estudis i difondre'ls. Fins a cert punt, hem aconseguit centralitzar en les institucions la recollida de dades sobre comarques, com la nostra, amb una infraestructura molt petita per confectionar-les.

M. Ollé: Crec que hem de distingir entre

els Centres d'Estudis que representen un territori i els que no, i també els que són de base dels que no ho són. Parlo en nom del Centre d'Estudis del Baix Llobregat, un centre independent que representa o pretén representar aquesta comarca. Si hagués de fer una definició genèrica de Centre d'Estudis, diria que és un espai independent, d'encontre, de reflexió, d'investigació, difusió i, com en el nostre cas, d'intervenció cívico-cultural sobre un territori. Els Centres d'Estudis s'insereixen dins de la tradició associativa catalana.

J.M. Gasset: És una mica complex definir la concepció d'un Centre d'Estudis o d'un Institut d'Estudis, ja que hauríem de conèixer quina és cada una de les realitats dels Instituts i dels Centres d'Estudis de Catalunya. El que sí podria dir, basant-me en la meua experiència, és que els Instituts d'Estudis haurien de ser centres de recerca i d'investigació i, també, centres de divulgació per tal de donar a conèixer precisament aquesta recerca.

A.G.: ¿Creuen que caldria un disseny clar de localització de Centres d'Estudis locals i comarcals repartits per tot el territori? ¿Pensen que hi hauria d'haver serveis comuns, interrelacionats, quant a publicacions, difusió i activitats, sempre centrats en l'aspecte comarcal?

J.San.: Els Centres d'Estudis estem tancats dins del nostre àmbit geogràfic i no sortim gaire de nosaltres mateixos, i això ja dins de la mateixa comarca.

X.P.: Hem de tenir en compte que parlem de comarques diferents i que poden tenir realitats diferents. Què vol dir un disseny clar? Qui l'ha de fer? Qui ha de planificar-lo?

Si un poble considera que el Centre d'Estudis comarcals no atén prou la seva pròpia vitalitat cultural, és lògic que decideixi fer un Centre d'Estudis locals, sempre que no es pretengui competir sinó col·laborar entre ambdós. A més, una característica dels Centres d'Estudis actuals és el fet de néixer de la necessitat gairebé espontània o de la vitalitat de determinats agents culturals. És per aquest motiu que la idea d'un disseny no la concebo per a aquestes institucions que funcionen sobretot «des de baix», funcionen gràcies a la gent que te ganes de fer coses.

M.O.: Estic bastant d'acord amb la idea de Pedrals. El que no es pot fer ara és institucionalitzar el fenomen dels Centres d'Estudis. Hi ha un factor d'espontaneïtat i de composició social que determina que apareguin o no. Ara bé, malgrat tot, els Centres d'Estudis comarcals poden fer un paper molt important de vertebració, de coordinació entre centres locals i de confrontació de criteris a l'hora d'emprendre recerques. Però perquè això sigui possible crec que hi ha d'haver un factor de legitimitat que el guanyes amb el pas del temps. No es pot fer un disseny «des de dalt» dels centres comarcals. S'ha d'analitzar la realitat, i, si es considera oportú, s'ha de potenciar la seva creació en zones que si no hi han nascut és, potser, perquè no s'han donat les condicions d'altres comarques on aquests han pogut sorgir.

X.P.: Per arrodonir la idea expressada per Ollé crec que el judici *a posteriori* de la utilitat d'un Centre d'Estudis no és cap altre que l'obra que s'ha dut a terme. Si un centre és necessari per a una determinada localitat, no

més ho pot expressar i demostrar, al cap dels anys, la tasca desenvolupada. Si aquell centre només ha estat el resultat del somni d'un polític o d'una persona o persones sense massa base, això només s'observa al cap dels anys en base al que ha publicat, el que ha deixat de publicar, la recerca que ha endegat, etc.

J.M.G.: No és necessari que es dissenyi des d'esferes més altes, sinó que, en tot cas, hem de ser els mateixos Centres d'Estudis els qui dissenyem —i, aquesta idea la reafirmo com a representant de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, que disposa d'un important àmbit territorial. Un exemple de coordinació seria el cas nostre, que, juntament amb el Centre d'Estudis del Pallars, acabem de fer un homenatge a mossèn Navarro —poeta a cavall entre la Renaixença i el Modernisme, totalment oblidat. Si no hi hagués aquesta coordinació, això seria absolutament impossible i també seria impossible que la gent de Lleida conegués aquest senyor. Em sembla que ara, gràcies a aquesta iniciativa comú que hem tingut, no solament es coneixerà sinó que es tornaran a editar les seves poesies. És a dir, si hi hagués una planificació, una coordinació i una comunicació entre els Centres d'Estudis, potser es podrien portar a terme molts fets conjunts, evitant repeticions i esforços inútils.

A.G.: Ja que estem perfilant les relacions entre els Centres d'Estudis locals i els Centres d'Estudis comarcals, hauríem d'incidir en el fet que hi ha Centres d'Estudis comarcals, com el del Penedès, per posar un exemple, que tenen altres Centres d'Estudis locals vinculats a diversos indrets de la seva comarca. En canvi, a les comarques de Tarragona el paper de Centre d'Estudis comarcal sembla que l'hagués hagut d'agafar l'Institut d'Estudis Tarraconenses i, en realitat, hi ha uns centres que hi pertanyen i uns altres que no. Això vol dir que hi ha una problemàtica diferent a cada una de les comarques de Catalunya. ¿Hi veuen un futur autònom en un centre petit, reduït, d'una població, suposem, de mil habitants? ¿O creuen que seria bo per al futur dels centres petits d'estar íntimament coordinats amb Centres d'Estudis comarcals?

X.G.: Tota entesa entre centres locals i comarcals és desitjable, però això no ha d'impedir que els centres d'aquelles poblacions amb història rica i investigadors quedin subsumits dintre dels Centres d'Estudis anomenats comarcals, normalment radicats als caps de comarca i que disposen sempre de més mitjans. Només cal que, a més d'un millorament de les dotacions, es faci un bon repartiment de papers entre uns i altres. Respecte al tema de l'Institut d'Estudis Tarraconenses, ve molt marcat per la seva història lligada a la

Diputació i al franquisme. Ara, segurament, es deu haver reciclat, però és una institució que es limita a donar generosament molts diners, segons sembla, però segueix sent bàsicament recipiendària dels investigadors.

X.P.: Concretament al Berguedà, hem intentat trobar una via de solució. Actualment existeixen tres Centres d'Estudis, dos d'abast comarcal i un d'abast local. El que hem fet és intercanviar persones en els consells assessors, és a dir, en el consell assessor del Centre d'Estudis locals hi ha membres dels Centres d'Estudis comarcals i, d'aquesta forma, es produeix un creuament a l'hora de planificar activitats. Hi ha persones que treballen activament tant en un com en l'altre.

M.O.: Els Centres d'Estudis locals tenen el seu paper i, per tant, fan la seva funció a la seva ciutat, vila o poble. És veritat però, que seria molt convenient coordinar determinades accions i emprendre estratègies conjuntes. Sobretot, potenciar la interrelació entre investigadors en una comarca, en un espai. En el Centre d'Estudis del Baix Llobregat això ja passa una mica. De fet, si analitzem el seu capital social, veiem que només té 172 socis. Això representa molt poc en una comarca tan habitada. La raó és que la majoria de socis són col·lectius i centres locals en lloc de ser socis individuals. Algunes vegades, el Centre d'Estudis ha gestionat subvencions per a edicions d'algun centre local i també participa en l'organització de jornades a diferents municipis. És a dir, existeix una interrelació, però seria molt interessant d'intentar aprofundir més en aquesta estratègia col·lectiva que, sens dubte, hauria de passar per una trobada de Centres d'Estudis locals i comarcals en què es comptés també amb els ajuntaments, que, al capdavant, són els qui financen els Centres d'Estudis locals.

J.M.G.: No sempre són els ajuntaments els qui ho financen.

FINANÇAMENT I SUBVENCIONS

A.G.: Els Centres d'Estudis es nodreixen de partides i de fonts sovint molt diverses. Inicialment, hi havia un mecenatge de persones que, mitjançant les quantitats que creien oportunes, permetien que un seguit de publicacions sortissin al carrer. Ara, alguns centres han entrat en el joc de les subscripcions i de les subvencions. En d'altres, els seus socis paguen una quota anual i, d'aquesta manera, se'ls trameten les publicacions que s'hi editen. Sovint, però, el que pot succeir respecte a les subvencions és que hi hagi una interferència

política a l'hora de donar uns diners determinats.

En concret, la pregunta seria: ¿amb quin tipus de finançament compta el seu Centre d'Estudis per poder sufragar les activitats que s'hi realitzen? I quan diem activitats ens referim a tot, des de llibres a conferències, taules rodones, recerques, etc. I, ¿quin sistema creuen que és el millor per assegurar la «subsistència»? «Subsistència» està indicat així, amb èmfasi, perquè suposo que en cap dels centres que vostès representen no es va massa folgat monetàriament parlant.

X.G.: Ens trobem amb l'etern problema de la difusió dels productes escrits en català. Si un llibre català d'interès general ja costa de difondre, aleshores, un llibre d'història local, se l'ha de saber vendre encara més. La subsistència va lligada a la planificació general política (i quan parlo de política no vull que s'entengui en el sentit estrictament partidista) i consensual dels protagonistes d'aquesta història local (els investigadors) amb les institucions, les quals haurien de donar força per a la promoció d'aquesta història local. Per tant, té a veure amb els mitjans d'autoorganització de què puguin dotar-se els centres. Personalment, sóc contrari a una política permanent de subvencions, perquè això fa que els protagonistes d'aquests Centres d'Estudis, en certa manera, visquin de la renda —escassa— que comporten aquestes i, potser, no insisteixin prou en la necessitat d'aconseguir un mínim d'autofinançament. En qualsevol cas, l'existència del centre hauria d'anar més enllà d'on s'acaben les subvencions i del voluntarisme dels seus components.

J.San.: A l'Institut d'Estudis Vallencs, les subvencions per al manteniment de la infraestructura ens vénen de l'Ajuntament de Valls. L'ajut per a les altres activitats és molt diversificat: Diputació, Generalitat, empreses privades, bancs, caixes, i, fins i tot, particulars. Creiem que aquesta diversificació del finançament és favorable perquè et permet una independència d'actuació, però té l'inconvenient de provocar bastants problemes administratius i burocràtics. Quant a les publicacions, bàsicament, ens subvencionem a partir dels subscriptors.

X.P.: Coincideixo amb el que ha dit Santemases. Tenim el finançament molt diversificat, fet beneficiós si tenim en compte que això ens dona força llibertat de moviment, però, d'altra banda, també significa que hi ha alguns membres del Centre, o de l'Àmbit de Recerques, que es passen el dia fent de secretari. En el terreny de les publicacions de divulgació, *L'Erol* actualment té una tirada de mil exemplars i, a més, es venen força bé. Un altre tipus de publicacions, com la *Miscel-*

lània, són més complicades de fer. Una guia turística que vam editar, va comptar, fins i tot, amb l'ajut del Departament de Turisme. El fet que hi hagi subvencions l'hem d'acceptar perquè sinó no podríem anar endavant; això no és, però, intrínsecament favorable. El millor, per descomptat, és l'autofinançament, fins a on es pugui arribar, i que no s'hagi de dependre tant de les subvencions. Aquesta mena de competència absolutament liberal que tenen les institucions per subvencionar hauria de ser una mica més coordinada. És a dir, no deixa de ser positiu que puguis anar a l'Ajuntament, al Consell Comarcal, a la Diputació, a la Generalitat, etc. Però algú hauria de tenir la competència en aquest tema. T'estalviaries moltes hores de fer de secretari si aquesta competència estigués completament clara i delimitada i haguessis d'anar a un sol lloc. Potser una bona manera fóra que els Consells Comarcals tinguessin delegades aquestes funcions.

M.O.: D'entrada, el Centre d'Estudis del Baix Llobregat, com a recursos estables, només compta amb les quotes de socis —que són insignificants— i, després, l'ajut infraestructural de l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, el qual ens ofereix el local i diferents serveis (fotocòpies, etc.) indispensables per al funcionament. Això, com a suports estables, però després, en qualsevol projecte que emprenguem —sobretot estic parlant de publicacions—, depenem de les subvencions puntuals que ens concedeixin. Això determina una certa inestabilitat i, malgrat que el nostre Centre d'Estudis no es pot queixar quant a les subvencions que ha rebut per a les seves publicacions, implica fer molta gestió per aconseguir el finançament necessari, cosa que et fa estar sempre amb una espasa de Dàmocles al damunt. En aquests moments, estem valorant la possibilitat de replantejar la fórmula organitzativa del Centre d'Estudis en el sentit de constituir una fundació que partiria del reconeixement del seu paper semipúblic o d'animador del paper sòcio-cultural a la comarca.

J.M.G.: Voldria precisar varies coses. La primera és que, respecte als Instituts d'Estudis locals, sempre s'esmenta la part d'història, i no tot és només història. Per exemple, en el nostre centre hi ha set departaments, alguns dels quals són de ciències. En el nostre cas és la Diputació la qui finança l'Institut, i, aquest finançament, depèn sempre dels projectes que té l'Institut. Cada un dels departaments té una sèrie de projectes i, després de valorar l'interès de cadascun, se'ls atorga un pressupost determinat. Un altre tema important que s'ha de tenir en compte i que se n'ha parlat molt és el del patrocini. Se'n parla a tot arreu i sembla que, fora d'aquí, com a

mínim als Estats Units i en d'altres països, funciona molt bé. Aquesta aportació econòmica per caixes, per bancs i per entitats privades pot permetre a les fundacions, als Instituts d'Estudis i als centres el fet de poder desenvolupar un treball al marge de les ajudes de l'administració.

R. Servalls: La majoria de Centres d'Estudis locals o instituts van néixer per omplir un buit que deixava l'absència de la universitat o de facultats en llocs geogràfics molt determinats, perquè la universitat estava molt centralitzada en una latitud geogràfica concreta (això és molt important per entendre després l'evolució, sobretot quan comença la descentralització universitària). El problema el trobem en el finançament, si admetem que els instituts compleixen una funció compensatòria en el sentit que, per exemple, publiquen allò que cap editorial privada no publicaria mai perquè no li seria rendible, és lògic que demanem col·laboracions, però, al mateix temps, per poder demanar-les (i més si les volem sistematitzar), hem de demanar que les publicacions siguin rigoroses, i aquí es planteja el gran problema: ¿quantes d'aquestes publicacions podrien passar un arbitratge científic seriós?

J.M.G.: Estic d'acord amb Servalls, però un congrés científic important té tant d'interès com pugui tenir una altra cosa, i és molt costós d'organitzar un congrés.

X.P.: No s'ha de renunciar gens al patrocini, però no és l'única font. És una alternativa que funciona per a uns casos i per a altres no. Nosaltres vam fer una guia turística del Berguedà i el gremi d'hosteleria hi va aportar força diners, perquè els mateixos restaurants la venen. La revista *L'Erol*, de divulgació cultural del Berguedà, té moltíssima publicitat; i no s'autofinança, però tampoc es podria fer tan ben feta si no hi contribuís la publicitat. En la *Miscel·lània* no posem gens de publicitat; aleshores s'ha de buscar un patrocini diferent, com per exemple una caixa d'estalvis.

A.G.: Continuant amb el problema de la qüestió monetària, seria interessant que diguessin amb quin pressupost compta anualment la seva entitat i quin tant per cent reben via subvenció. Perquè així establiríem comparacions amb el criteri expressat en les seves intervencions d'anar a buscar diners fora de la via subvenció. Primer, doncs, el pressupost que té la seva entitat i, segon, quin tant per cent els arriba per la via de la subvenció.

X.P.: M'és molt difícil dir-ho, perquè l'Àmbit de Recerca té seccions que són inicialment autònomes, que tenen les seves pròpies subvencions i que a vegades fan una aportació comuna nul·la perquè són deficitàries per si mateixes. Hi ha la secció d'Imatge i So, que ha fet uns muntatges àudio-visuals

fantàstics, però que, és clar, amb els aparells milionaris que s'han hagut de comprar, es veuran obligats a arrossegar un dèficit durant molts anys.

M.O.: El Centre d'Estudis compta amb un pressupost aproximat de tres milions de pessetes anuals, del qual un 25 % li arriba via subvenció. Amb aquest pressupost els projectes del Centre han de ser necessàriament limitats.

J. San.: A Valls comptem amb uns deu milions de pressupost, dels quals un 60 % ens arriba via subvenció.

J.M.G.: L'Institut d'Estudis Ilerdencs té un pressupost de cent trenta milions, que s'han de repartir en set departaments: un servei de publicacions, serveis d'àudio-visuals, tres museus, una biblioteca i vint-i-cinc persones contractades. D'aquesta forma, a cada departament, li queden, com a molt, tres milions. Un departament com el de Ciències experimentals i noves tecnologies, lògicament, sempre està escàs de diners. El departament de Lletres, al qual li corresponen dos milions i mig, per exemple, també té problemes monetaris perquè hi ha endegades varies línies de recerca.

A.G.: I a les Illes, quina és la situació?

R.S.: Nosaltres tenim quinze milions quatre-cents mil pessetes. Quinze milions via subvenció (de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, que, a més, també paga el personal de l'Institut) i quatre-cents mil per vendes de publicacions. El que passa és que certes activitats molt concretes es poden fer en col·laboració.

J. Salord: En línies generals, el pressupost de l'IME (Institut Menorquí d'Estudis) procedeix en un 60 % del Consell Insular de Menorca, i la resta d'ingressos, de publicacions de cursos i convenis amb entitats i institucions de dins i fora de l'illa. Vam començar amb un pressupost reduït i, a hores d'ara, comptem amb uns vint-i-dos milions. Som cinc seccions, amb una activitat considerable d'investigacions, publicacions i cursos.

A.G.: Podríem parlar del Servei d'Arxius de la Generalitat, que és una de les fonts bàsiques, en alguns centres, per rebre subvencions pel que fa a publicacions. Ens agradaria saber si estan d'acord amb les quantitats que hi destina i en la filosofia del repartiment. A més, poden exposar el que pensen en cas que tinguin altres alternatives de com s'hauria de realitzar. Podrien encetar el diàleg amb la proposta de subvencionar a un tant la pàgina publicada. Com es considera aquest tipus de subvenció?

X.G.: Personalment crec que la quantitat de les subvencions sembla escassa per a la multitud de papers que es publiquen, però, tal com ha dit Servalls, caldria revisar el que

es publica, ja que els Centres d'Estudis grans es poden permetre uns certs luxes, com, per exemple, el fet de presentar molts projectes la totalitat dels quals potser no seria recomanable de publicar. Per tant, un cert criteri de selecció amb vista a la rigorositat hauria de ser implantat, d'una manera o altra. Aquest criteri pot venir donat pel fet que en els Centres d'Estudis més importants i en alguns dels petits, hi comença a haver joves historiadors que s'hi incorporen i que, per tant, malgrat els estirabots i les facècies dels vells historiadors de la sotana i dels farmacèutics —que, més que història, feien literatura—, poden donar aquesta pàtina d'una certa rigorositat, per bé que cal també precisar que no tot ha de ser acadèmia pura, sinó que hi ha d'haver una mica d'equilibri entre el seny i la rauxa. La filosofia del repartiment és com allò de l'evangeli: els rics sempre seran més rics, i, els pobres, més pobres. Això va molt vinculat a circumstàncies personals i polítiques, que haurien de ser evitables, però que no ho són. Amb la qual cosa, es premien tot un tipus de centres que ja tenen molta dinàmica i es desatenen altres centres que podrien presentar projectes importants d'edicions però que, per manca de gent disponible o d'un cert ajut, no ho poden fer.

X.P.: Amb la subvenció per pàgines, no hi estic gens d'acord perquè hi poden haver casos de cites llarguissimes, o pràcticament facsimils, on hi pots posar tantes pàgines com vulguis. Hi ha publicacions que donen molta feina i el resultat no es reflecteix en el gruix o nombre de pàgines. Per tant, seria una qüestió de projectes per a investigacions. Potser perquè, al Berguedà, els Centres d'Estudis comencen l'any setanta cinc (no hi ha tradició anterior ni de centres ni d'institucions semblants), no ens hem trobat amb el fet que no ens subvencionessin pel fet de ser novells. Com que no hi havia aquesta tradició, hem rebut molta més subvenció, molt més regular i molt més constant. Nosaltres ens hem pogut fiar sempre més del Servei d'Arxius, per exemple, que de les pròpies institucions comarcals. S'ha de tenir present que el Consell Comarcal funciona des dels anys seixanta —primer Mancomunitat, després Consell de Muntanya i ara Consell Comarcal— i, en canvi, mai no havien mostrat tant d'interès. No sé si s'han premiat centres o no, però, allà dalt, des del mateix moment en què es va començar, es van tenir subvencions. Sense la visió de conjunt no sabem si eren petites o grans, però, en tot cas, a nosaltres ens han permès existir i, si ho comparem amb les que rebíem per altres canals, han estat molt bé. En el futur, és clar, s'haurà de veure què passa.

M.O.: D'una banda, em sembla que s'hauria de poder garantir l'edició d'un treball quan

hi ha un projecte seriós. De l'altra, hem de pensar que el Servei d'Arxius només abasta un tipus de publicacions, les de caire humanista. El Centre edita les Jornades de Centres d'Estudis que responen a un tema conjuntural i que no s'editen amb l'ajut del Servei d'Arxius, sinó que es busquen fonts de finançament locals, comarcals o bé d'altres. Des del Servei d'Arxius, un bon criteri podria ser el fixament d'un nombre de llibres l'any i deixar a la lliure elecció de cada centre que exhauri o no aquesta quota. Quant a la proposta quantitativa de Gavalrà, trobo que no és adequada per les raons que ha esmentat Pedrals. Tanmateix, la quantia dels ajuts del Servei d'Arxius és relativament petita.

X.P.: Volia insistir en un tema que Ollé ha introduït. Els Centres d'Estudis efectuen tasques interdisciplinàries i, és clar, hi ha temes que no entren en lloc. Per exemple, per la *Geografia del Berguedà*, com que era una qüestió que no s'interpretava com a «recerca humanística» sinó com a «ensenyament», ens van donar molt poca subvenció. El Departament d'Ensenyament no tenia prevists aquests casos, perquè no s'ha fet a altres comarques o bé s'ha fet molt poc i no s'ha demanat cap subvenció. Llavors, d'un projecte que valia tres milions sis-cents mil pessetes, ens en van donar cent cinquanta mil, i això a canvi de regalar-los alguns exemplars. La interdisciplinarietat és un problema greu per als centres, perquè, per exemple, els de botànica van editar un llibre molt interessant que era la sortida a una tasca de recerca important, però que, com que la botànica no entra a segons quins camps, ha sigut un fracàs econòmic.

J. San.: Em sembla que les quantitats de què disposa el Servei d'Arxius, pel volum de publicacions que es fan arreu de Catalunya, és molt mins. Dóna la impressió que quan són coses que es fan des de la tan anomenada societat civil, no hi ha gaires diners, i quan és la Generalitat la qui ho fa, n'hi ha bastants més. Crec que els diners que rebem els centres els rendibilitzem cent vegades més. Nosaltres, de vegades, a les reunions ho diem: «potser hauríem de parlar d'una altra cosa que no fos de diners?» Si centrem la qüestió en les diputacions, en el cas de Tarragona, hi ha l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV que depèn de la Diputació, com suposo també que hi haurà els altres instituts respectius a les altres diputacions. A Lleida es va produir una mena de revulsió anys enrera, però a Tarragona tan sols s'ha fet una mica de rentada de cara. Llavors, tots els Centres d'Estudis de la província de Tarragona estan adherits a aquest centre, que l'únic que fa es donar una subvenció igualitària per

a tots ells. Si un publica un llibre, tantes pessetes, si un altre en publica deu, les mateixes pessetes que el primer. Em sembla que som nosaltres, l'Institut d'Estudis Vallencs, els únics que no hi hem volgut entrar, en aquest joc. És natural que, per als centres petits, les cinc-cents mil pessetes que els donen semblin el manà. Crec que, en aquest cas, la Diputació de Tarragona té una assignatura pendent. Hi hauria d'haver un criteri una mica més equànime. La situació actual facilita molt que surtin centres gairebé fantasmes, només per rebre la subvenció.

X.P.: Respecte al finançament, una de les qüestions que fa molta falta i és vital per a la vida dels Centres d'Estudis és que no hi hagi subvencions només per a les publicacions sinó també per a la vida del centre. Les publicacions només són una part de l'activitat del centre junt amb les exposicions, les conferències, les investigacions, els catàlegs, la recollida de material, etc. Tot això comporta despeses de vegades molt importants. Sobretot, una de les qüestions que és essencial perquè el centre funcioni són les despeses de gestió. Concretament, s'han de contractar persones alliberades que treballin pel funcionament del centre. Al voluntarisme, fet habitual en els Centres d'Estudis, no se li pot demanar que s'ocupi de les feines de gestió.

COORDINACIÓ ENTRE ELS CENTRES D'ESTUDIS

A.G.: A continuació parlarem de la coordinació entre els Centres d'Estudis, tot i que ja s'ha introduït el tema anteriorment. S'han fet propostes per part seva sobre la necessitat de crear unes fórmules de coordinació entre tots aquets centres. En concret, ¿què pensen d'una proposta de federació entre Centres d'Estudis tal i com s'ha plantejat des de *Plecs*? Aquestes connexions, com creuen que haurien de ser?

X.G.: És necessària aquesta federació, però sempre que no sigui una supraestructura que dirigeixi o limiti el poder d'autonomia i espontaneïtat dels centres locals i comarcals. Aquesta federació, l'hauria de portar a terme la gent que s'ha manifestat sobre aquestes urgències —que són bàsicament la jove generació d'historiadors— i implicaria una planificació general política, però no polititzada, com deia al començament. Caldria, com es proposa des de *Plecs*, que hi hagués un primer congrés d'estudis d'història local en el qual es poguessin concretar totes aquestes bones intencions. Aquesta coordinació és evident que és necessària per reforçar accions i investigacions de tipus estratègic,

L'excursionisme científic, amb l'objectiu de conèixer el país i de recollir materials etnogràfics, filològics o topogràfics, ha estat una tasca potenciada tradicionalment des dels Centres o Instituts d'Estudis. A la fotografia, d'esquerra a dreta, Ramon d'Alòs-Moner, Joan Coromines, L. d'Alòs-Moner, Pau Vila, senyora Aramon, Josep M. de Casacuberta, senyoreta M. d'Alòs-Moner, Pompeu Fabra i Ramon Aramon.

per fer una bona distribució i una política d'edicions el màxim de professionalitzada. A més, caldria disposar d'un butlletí en què mensualment apareguessin les fitxes bibliogràfiques de les novetats en història local. Tot això són necessitats evidents que molts investigadors estan reclamant i que ningú, encara, tot i la predisposició que hi ha des de certs nuclis com el de *L'Avenç* i d'altres, no ha donat el primer pas per portar-les a terme. En teoria, hauria de ser l'administració la qui ajudés a posar les infraestructures per a tota aquesta planificació, però, de moment, no ho fa.

J.M.G.: Alguns dels centres que representem en aquesta reunió pertanyem a la CECEL, que és la «Confederación Española de Centros de Estudios Locales», i en una de les reunions que es va organitzar, la part catalana va exposar tots aquests temes i va manifestar que seria molt interessant i important de poder-nos trobar per tractar de tot això. El resultat va ser una reunió a Palma de Mallorca en la qual es va arribar a la conclusió que seria necessari fer un congrés, en el qual ja s'està treballant.

M.O.: Penseu que la iniciativa hauria de sortir, bàsicament, dels mateixos centres, però estem tan ocupats en la pròpia activitat que no ens queda massa temps per pensar

en com fer aquest pas, que seria molt important amb vista a la consolidació, i per emprendre recerques conjuntes a nivell de Catalunya. Al capdavall, veiem perfectament com els departaments de les universitats s'acosten als Centres d'Estudis per l'enorme potencial d'investigadors que tenen i com, més d'un cop, els han proposat una investigació conjunta a nivell de Catalunya. Si d'aquesta confederació en sortís una revista en la qual hi hagués una discussió metodològica, un assessorament des del punt de vista legal, la posada al dia de les publicacions, etc., seria un pas important i una plataforma amb força a l'hora de reivindicar aquesta dignificació de les subvencions.

A.G.: Un altre tema important és la qüestió de l'assessorament legal pel que fa a la informació que dona el Servei d'Arxius als Centres d'Estudis locals. Creuen que s'ha potenciat aquest tipus d'informació? Moltes vegades apareix en el DOG una convocatòria i potser no en tenim constància a menys que es segueixi la lectura dia a dia o que l'ajuntament ens passi la informació pertinent. També hi ha el problema de la creació legal d'un Centre d'Estudis —hi ha centres que funcionen però no estan encara legalitzats del tot— i, després, el del personal de secretaria. Molts centres no disposen de personal fix retribuït.

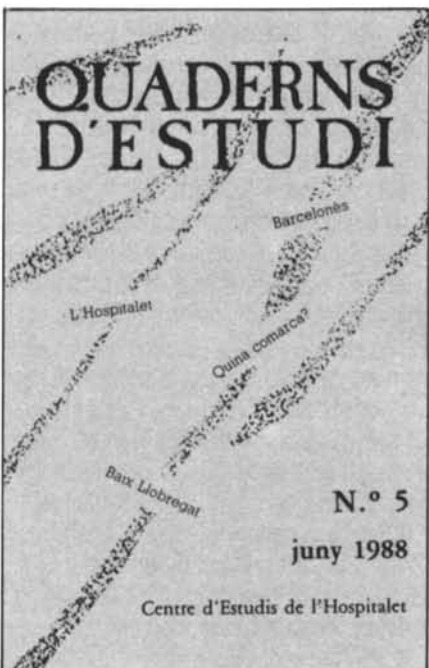
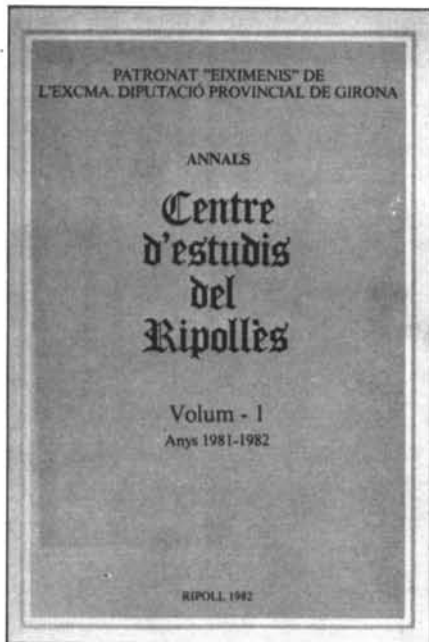
Creuen vostès que n'hi hauria d'haver? Com es podria vehicular aquesta necessitat?

X.G.: A nivell comarcal, crec que sí que és necessari un mínim de personal fix per coordinar les distintes investigacions entre el propi centre comarcal i els centres locals, que difícilment tindran persones disponibles. S'hauria de trobar la fórmula jurídica apropiada. Ara que es parla tant de dinamitzadors culturals i de professions noves d'aquest tipus, potser ens hi podríem acollir per poder consolidar una mínima infraestructura.

J. San.: Penseu que és importantíssim disposar de personal fix. Tinc l'experiència de l'Institut d'Estudis Vallencs, que té personal fix, i he tingut bastants anys d'experiència en una població de mil habitants sense aquest personal, i la diferència és com de la nit al dia. Amb el mateix voluntarisme que puguis tenir en un lloc o en l'altre, es produeix un augment del cent per cent en el cas que hi hagi una plantilla fixa. En canvi, de l'altra manera, tot són coses a mig fer i la gent es cansa, perquè, a part de les feines que li són pròpies, n'ha de fer altres d'administratives.

R.S.: La vertadera qüestió és que ets un Centre d'Estudis públic o privat. El que no es pot fer es voler ser una cosa o l'altra segons la conveniència de cada moment.

X.P.: Jo segueixo pensant que és es-

sencial que els centres puguem mantenir gent alliberada que faci la feina de gestió, però veig ben clara la diferència entre un centre públic i un centre privat. Jo sóc alhora en un centre públic i en un centre privat i conec prou bé les dues situacions. Però, fins a cert punt, els centres fan feines de suplència davant de la migradesa dels pressuposts públics per a segons quines activitats.

J.M.G.: En una reunió que vam tenir en l'Institut, es va plantejar precisament aquest últim tema: si la feina que es fa es pagués! Algú va dir: «ja està bé!» El que volia dir ell és que cal professionalitzar aquesta feina. Professionalitzar no vol dir pagar el que realment val, sinó que vol dir mantenir un cert reconeixement que fins ara no existeix.

X.P.: Potser des de la mateixa administració ens veuen, als de comarques, d'una manera molt gràfica, tal i com l'altre dia m'explicava un senyor d'una entitat berguedana. Deia que no es fiava de cap científic que es quedés a Berga, perquè això era senyal que era molt dolent, perquè si fos bo ja fóra a fora. Evidentment, estic convençut que s'equivocava, però, en tot cas, hi ha molta gent que se n'ha anat a fora i que ha fet moltes menys coses que els que ens hem quedat allà dalt. Això, sembla que l'administració de vegades ho pensi realment, quan considera les feines dels Centres d'Estudis i les veu com de segona, tercera o quarta fila —si es que hi ha quartes files.

X.G.: Jo crec que això mereixeria un tipus de crítica per part d'aquesta futura federació. Una crítica fonamentada i rigorosa de l'aparent superioritat de l'academicisme barceloní en relació a les comarques. Una de les bases d'aquesta crítica barcelonina es fonamenta en el que estem acostumats a sentir: que la cultura que es fa a les comarques, en general, és folklorisme pur, etc. Mentre que, per contra, la classe política barcelonina justament no para de remarcar la necessitat de conservar les tradicions. En aquest aspecte s'incorre en una clara contradicció.

M.O.: Respecte al que es deia abans sobre el dirigisme que es pot derivar de dependre de les institucions, penso que s'hauria de mirar de tenir la capacitat de buscar una fórmula mixta. De cara a aquesta futura fundació que ens estem plantejant, pensàvem comptar amb una representació dels centres locals: el suport de les institucions que treballin a la comarca i dels organismes privats. Amb una fórmula d'aquest tipus, és difícil pensar en un dirigisme i el centre es consolidaria econòmicament. Cosa que li permetria poder tenir persones dedicades professionalment al centre. Fins ara, això només s'ha pogut fer de manera discontinua, i està demostrat que, a partir d'un cert volum i qualitat

de feina, amb el voluntarisme no n'hi ha prou.

X.P.: El que es debat aquí és una qüestió que no té sortida, perquè les institucions estan formades per persones i, per exemple, pot haver-hi un centre que tingui una dinàmica personal determinada i, al costat, en naixerà un altre simplement perquè té una altra manera de veure les coses. Si això s'estandarditza i s'institucionalitza, és igual, perquè sortirà un altre centre amb aquella sèrie de coses que la institució no podrà abastar. És molt difícil d'harmonitzar això i que un esquema pugui abastar totes les situacions.

INVESTIGACIÓ I PUBLICACIONS

A.G.: La incorporació d'universitaris en els Centres d'Estudis és constant. Hi ha molta gent que comença per la història local —per sort, molts s'hi queden— i després segueix altres camins. Quin contacte hi veuen, en aquests moments, entre la universitat i els Centres d'Estudis? Una segona qüestió que m'agradaria que comentessin seria: quin criteri de publicacions segueixen en el seu Institut d'Estudis i si disposen d'alguna col·lecció de tipus didàctic per als alumnes de bàsica i d'ensenyament mitjà, amb l'opinió expressa de si pensen encetar aquesta via. Un tercer punt seria: quina opinió tenen de si cal o no una biblioteca en l'entitat a l'abast dels investigadors, com adquireixen aquest material i, alhora, quin ajut reben de la Generalitat per a aquesta comesa.

X.G.: Jo penso que el grau de participació hauria de ser més elevat en base a incrementar el nivell d'intercanvis perquè universitaris i afeccionats puguin complementar-se. Estaria d'acord amb un conveni entre universitats i Centres d'Estudis sempre que la universitat pogués facilitar, per exemple, seminaris de treball per als historiadors comarcals que no hi han tingut accés. Alhora, els departaments d'història podrien convidar —remunerant-los— els historiadors autodidactes a explicar el seu treball. En qualsevol cas, ara jo no conec ben bé si, dintre de les facultats d'història, tot el tema de la historiografia local hi és present. Em fa l'efecte que no. Potser una de les coses que s'haurien de demanar en els plans d'estudi seria la introducció d'una disciplina nova com la història local, justament a causa del fet que molts dels joves universitaris que volen ser historiadors provenen de comarques i, a més, pel fet que s'està demostrant que és un tema que s'obre amb unes grans possibilitats investigadores i que renova els plantejaments metodològics tradicionals. Seria interessant que aquesta nova

disciplina que s'està creant no quedés reduïda al treball dels Centres d'Estudis, sinó que pogués tenir una projecció pública i pogués ser, en certa manera, una alternativa a la visió historiogràfica oficial.

J.M.G.: No sé fins a quin punt és utòpic això. Em sembla que els Centres d'Estudis no han de ser un apèndix de les universitats. Com que tenen vida pròpia, han de desenvolupar-la i han de generar els seus propis projectes, que és el que nosaltres intentem fer. Hi ha molts projectes que s'endeguen conjuntament amb la universitat, però altres no. Com a resum de les altres qüestions de publicacions i de concepció de la història local, he de dir que, a nivell dels criteris de publicacions, qualsevol llibre, abans d'emprendre'n la seva publicació, ha de passar per un dels set departaments (el que li correspongui) i per un comitè científic. Referent a si hi ha una col·lecció de tipus didàctica, en aquest moment no hi és, però hi serà (pensem crear uns *Quaderns de Natura*). La distribució dels llibres corre a càrrec d'una distribuïdora. Tenim biblioteca oberta al públic, d'unes dimensions mitjanes, on hi ha gairebé totes les publicacions de les comarques de Lleida i, a més, conté un fons general, un d'antic, una hemeroteca, un fons per a invidents imprès en sistema Braille,... Hi ha una part del pressupost que va destinada a l'adquisició de llibres, i no comptem amb cap ajuda de la Generalitat. Pel que fa a la concepció de la història local, crec que és precisament a partir d'aquesta que es pot fornir la historiografia general. Però moltes vegades les coses queden sense lligar perquè és desconegut la història local. De vegades, un fet a nivell local pot canviar tota la interpretació històrica d'un fet global.

X.P.: En l'Àmbit de Recerques sí que tenim historiadors universitaris. També en tenim d'aficionats, i val a dir que es nota molt la diferència i que és un gran avantatge que hi hagi gent tant en el camp de la història com en el de la biologia o de l'economia que provinguin de la universitat. Els convenis amb la universitat no solament són convenients, sinó que donen resultats molt bons. Llàstima que l'únic que ens ha funcionat no ha anat més enllà per qüestions pressupostàries. Em sembla que cada cop són més possibles aquests contactes perquè la gent que som en els Centres d'Estudis som majoritàriament universitaris. Això significa que el contacte ja el tenim, sinó institucionalment sí almenys personalment. Si es miren els consells assessors de la majoria de publicacions locals, trobaran que la majoria són universitaris. El que no acabo d'entendre és que els historiadors locals puguin impartir cursos a les facultats d'història.

X.G.: Resumint aquest últim apartat, diria que el tema de la distribució de les publicacions és una cosa lamentable. Caldria analitzar, però, si els distints grups comarcals ja estan d'acord amb el tipus de distribució que es fa. Majoritàriament, són publicacions de la comarca, que es queden a la mateixa comarca o a les comarques del voltant i que, en molts casos, no transcendeixen aquests límits. Realment, si volem fer conèixer els estudis locals i comarcals a Catalunya, convindria fer una difusió i una distribució a nivell de tot Catalunya. Hi ha una realitat clara: aquí, a l'àrea de Barcelona, hi ha el 70 % de la població catalana, i la majoria provenen de les comarques catalanes. Llavors, tot el que s'edita a les nostres comarques de naixement, no ho rebriem a Barcelona, que representa la clauvera final de recepció. Aquí s'hauria d'idear un projecte de distribució. S'hauria de crear alguna empresa que permetés difondre les novetats de cada comarca també per mitjà de les llibreries importants de la capital del Principat. Pel que jo sé, aquí a Barcelona pràcticament només hi ha dos o tres llocs on es poden trobar les últimes novetats de tots els centres d'història local i comarcal de Catalunya.

X.P.: Nosaltres duem a terme una distribució de la millor manera després de provar-ne moltes. No ho podem donar a la distribuïdora. Ho hem estat estudiant i observem que es queden uns percentatges absolutament abusius i escandalosos, segons el nostre parer. Em sembla que la distribució podria ser tutelada fàcilment. Vull dir, de la mateixa manera que la Generalitat recull uns exemplars i té una llibreria que, amb un criteri fonamentalment cultural, ven les publicacions internes de la Generalitat, a nosaltres, ens aniria molt bé que poguéssim vendre les nostres publicacions a Barcelona. Nosaltres, repeteixo, estem escarmentats de portar les nostres publicacions a les llibreries de Barcelona. La venda de deu llibres comporta una enorme despesa de gestió; gairebé ens sortiria més a compte regalar-los directament a aquelles deu persones que els compren.

J. San.: Respecte als beneficis que amb aquesta distribució a Barcelona poguem treure: zero o bé pèrdues. El benefici és evident que l'hem de treure en la nostra pròpia zona. Ara bé, també ens interessa que els llibres tinguin una distribució d'abast nacional. Això em sembla que és importantíssim per als investigadors. En el tema de la biblioteca, nosaltres, degut als intercanvis que teniem amb altres centres, vam formar una petita biblioteca que ara hem intentat potenciar, especialitzada sobretot en estudis locals i comarcals. Nosaltres, pràcticament un 70 % dels llibres, els rebem a través d'intercanvis.

APLEC DE TREBALLS NÚM. 8

DEL CENTRE D'ESTUDIS
DE LA
CONCA DE BARBERÀ

MONTBLANC, 1987

Butlletí

CENTRE D'ESTUDIS ALCOVERENS

ABRIL-JUNY 1989 / NÚM. 46

El comtat de Prades i
la vila d'Alcover (s. XIV)

COLLEGATS

Anuari del Centre d'Estudis del Pallars 1988

2

Diverses publicacions —butlletins, revistes, miscel·lànies o monografies científiques— promogudes pels Centres d'Estudis.

Després, a través de donacions, un 15 % o un 20 %, i una mica gràcies a l'ajuda genèrica de la Generalitat —que és poca. De col·lecció didàctica no en tenim cap de moment, però ens ho estem plantejant perquè ho veiem con un altre graó entre els investigadors i els alumnes. El que potser es troba a faltar és una mica d'interès per part de l'ensenyament. Quant a la qüestió d'universitaris, és evident que, quant més n'arriben als centres, un grau més elevat s'aconseguirà.

J. Sal.: Voldria dir unes quantes coses, ja que crec que s'han encetat diferents temes. S'ha expressat una idea, que evidentment tots compartim, que és que no hi ha estudis locals en el sentit d'estudis «localistes»: tota història general és la suma d'estudis locals en el millor sentit de la paraula. Quan es parlava aquí del tema de la universitat, pensava en la voluntat, ja inicial, de l'IME de fer arribar les publicacions a les diferents universitats dels Països Catalans. No sé si això ho fan els Centres o els Instituts d'Estudis. Des del moment que no tenim una voluntat lucrativa sinó, sobretot, científica, em sembla fonamental que la feina que duem a terme la fem arribar als centres d'investigació. Una altra cosa és la qüestió de la difusió i la distribució, que nosaltres ens hem estat plantejant molt i que ara tenim «solucionada» amb tres distribuïdors: un per a Menorca, un altre per a les Illes i un tercer per als Països Catalans. El que passa, evidentment, és que el grau de vendes és baix, però aquí radica el gran repte dels Centres i els Instituts d'Estudis: el repte de fer-nos presents. El que no podem fer és esperar que els mitjans de comunicació assumeixin el que només és competència nostra. En aquest sentit, cal no sols enviar els llibres a les universitats i als investigadors en concret —a l'IME hem parlat d'informatitzar una relació d'institucions i persones que poden actuar en certa manera com a caixa de ressonància—, sinó també saber vendre el producte, és a dir, fer arribar les publicacions als diferents mitjans de comunicació, els quals, com m'ha passat a mi en relació amb la col·lecció «Capcer» de recuperació de texts literaris, poden acabar demanant-nos que actuem nosaltres mateixos de divulgadors. Aquí tenim molta feina a fer, ben nostra, i no podem esperar que siguin els altres que ens vinguin a conèixer. D'altra banda, escoltant-los pensava que el cas de Menorca és ben diferent dels altres de què es parla aquí, fins i tot del de Mallorca. Amb el nom d'Institut Menorquí d'Estudis (i no Institut d'Estudis Menorquins) vam mirar de defugir tot plantejament que pogués sonar a localista, que no local. I és que realment, l'IME, en una illa com Menorca, sense universitat, intenta de funcionar d'àmbit, de centre de cultura en un

sentit estricte i ple. Per això, cosa que no sé si aquí també passa, l'IME ha intentat aglutinar els estudiosos menorquins que viuen fora de l'illa, tot connectant-los a la institució des dels diferents graus de participació i de col·laboració amb què s'hi poden comprometre.

R.S.: Molts cops ens diuen que els Centres d'Estudis no tenen cap sentit, que el seu lloc ha estat ocupat per la universitat, i que és molt més lògic centralitzar tota la investigació en el mateix lloc i així sempre es podran disposar de molts més recursos. Malgrat aquests arguments economistes, crec que la descentralització, que la diversitat, és bona. La homogeneïtat, i tenim moltes experiències per comprovar-ho, no sempre és més eficient. Hi ha molta gent amb interès per investigar que, en no estar lligada directament amb la universitat, troba en els Centres d'Estudis un marc d'actuació tan vàlid com qualsevol altre. El principal repte, i ja ho he dit abans, és que aquesta investigació sigui científicament rigorosa, i el mateix es pot dir de les publicacions. Seria desitjable que arribi un dia en el qual quan una publicació dugui el segell d'un Centre d'Estudis aquest sigui sinònim de fiabilitat i seriositat.

X.P.: Crec que tot això de l'ensenyament no funciona gens si no s'aconsegueix que els professors hi participin, si no s'aconsegueix una bona coordinació amb els centres de cursos i amb l'associació d'aquests professors. Perquè, sinó, et trobes que aquestes publicacions no les utilitzen. Pel que respecta a la qüestió de la biblioteca, nosaltres no tenim una biblioteca pública, ja que de fet no és aquesta la nostra tasca. L'únic que tenim és una biblioteca d'utilització interna on intentem tenir totes les publicacions que fan referència a la comarca per a l'ús normal dels membres del centre, ja que, moltes vegades, els llibres —com acostuma a passar—, són cars i no es troben perquè són publicacions molt antigues. La història local no és de segona fila i no ens faria res un control en aquest aspecte. Referent al grau de receptivitat de l'administració catalana respecte a les publicacions locals, cal dir que les reaccions amb què et pots trobar no són gens homogènies. Segons on et dirigeixes, i si a més aquelles persones són de provinença local, hi ha una receptivitat molt alta que en altres llocs de l'administració no es percep. Sobre el voluntarisme, crec que el futur hauria de ser la professionalització, però això no es donarà perquè no m'imagino les dues-centes persones que hi va haver en l'última assemblea de l'Àmbit de Recerques, per exemple, sent tots professionals i cobrant i vivint al Berguedà. També em sembla que determinades professions impliquen una vocació, i aquesta és una d'elles.

M.O.: Un dels problemes més importants és la difusió de les investigacions. La distribució dels llibres només l'hem pogut resoldre feliçment per a un tipus determinat de publicació, les de recerca. Això va ser possible mitjançant un acord amb les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pel qual es comprometien a editar els nostres treballs de recerca. Aquest acord ha estat decisiu perquè les nostres publicacions siguin conegudes fora de la comarca. Altrament, no sé com hauriem solucionat aquest problema. Intentem tenir punts de contacte a diferents nivells i ens preocupem per fer arribar les nostres publicacions a la premsa, les biblioteques i, en definitiva, al màxim de gent possible (on, per descomptat, hi entrarien les universitats del Principat). Un altre repte és el tema de l'ensenyament mitjà. En aquests moments estem organitzant unes jornades d'història i societat al Baix Llobregat i un dels temes a tractar serà la difusió. Ens agradaria sensibilitzar els professors d'Institut cap a l'estudi i la difusió de la realitat local i comarcal. A fi que es produeixi aquesta connexió entre ensenyament mitjà i Centre d'Estudis, el Centre compta en la seva junta amb professors d'Institut de la comarca. Quant al tema de la vinculació entre els afeccionats i els universitaris, en el nostre centre cada vegada és més gran la presència d'universitaris. Ara bé, els afeccionats hi fan el seu paper. Per altra banda, els contactes entre l'Universitat i Centre sempre han existit, i s'han produït algunes col·laboracions puntuals amb el Departament d'Història. Aquesta relació només pot ser beneficiosa i, per tant, encara s'hauria de potenciar més.

Antoni Gavalda

Moderador, membre del consell de redacció de *Plecs*.

Xavier Garcia

Periodista i autor de *Libre blanc sobre la història local a Catalunya*, manuscrit inèdit que ha quedat finalista del Premi Xarxa Cultural 1989.

Josep M. Gasset

President de l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

Maribel Ollé

Secretària del Centre d'Estudis Comarcal del Baix Llobregat.

Xavier Pedrals

Soci de l'Àmbit de Recerques del Berguedà, arxiver de Berga i membre del consell de redacció de *Plecs*.

Josefina Salord

Vocal de l'Institut Menorquí d'Estudis.

Ramon Servalls

Director de l'Institut d'Estudis Balears.

Joan Santesmases

Vocal de l'Institut d'Estudis Vallencs.

La taula rodona es va realitzar el dia 27 de febrer a la redacció de *L'AVENÇ*. Prèviament s'havia facilitat un questionari amb els principals temes a tractar als participants i, posteriorment, ells mateixos es van encarregar